

**Najwyższa Izba Kontroli
Departament Administracji
Publicznej**

Warszawa, dnia 7 grudnia 2009 r.

**Pan
płk Kajetan Dubiel
Dyrektor Generalny
Służby Więziennej**

KAP-4112-02/2009
S/09/004/KAP

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli – Departament Administracji Publicznej, przeprowadziła w okresie wrzesień – październik 2009 r. kontrolę w zakresie warunków socjalno-bytowych osób osadzonych w trzech jednostkach penitencjarnych, tj. Areszcie Śledczym we Wrocławiu, Areszcie Śledczym w Warszawie-Grochowie i Zakładzie Karnym Nr 2 w Grudziądzu oraz gospodarowania środkami Funduszu Pomocy Postpenitencjarnej w tych jednostkach w latach 2008-2009.

W związku z kontrolami, których wyniki zostały przedstawione w protokołach kontroli podpisanych w okresie październik – listopad 2009 r.², Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ust. 1 ustawy o NIK, przekazuje Panu Dyrektorowi niniejsze **wystąpienie pokontrolne**.

NIK pozytywnie oceniła działalność Dyrektorów wszystkich skontrolowanych jednostek penitencjarnych, pomimo stwierdzonych uchybień. W szczególności dotyczyły one niewydawania osadzonym posiłków o właściwej wadze (w Areszcie Śledczym we Wrocławiu i w Warszawie – Grochowie) oraz niewydawania wszystkim osadzonym kobietom zatrudnionym w warunkach szczególnie uciążliwych dodatkowej normy wyżywienia (w Areszcie Śledczym w Warszawie – Grochowie).

1. W ocenie NIK przyjęty w skontrolowanych jednostkach penitencjarnych system planowania żywienia dla osadzonych oraz proces sporządzania posiłków zapewniał ich przygotowanie

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.

² Protokoły kontroli podpisano: 21.10.2009 r. w Areszcie Śledczym we Wrocławiu, 27.10.2009 r. w Zakładzie Karnym Nr 2 w Grudziądzu, 3.11.2009 r. w Areszcie Śledczym w Warszawie-Grochowie.

zgodnie z obowiązującymi przepisami i normami co do ich kaloryczności i wartości odżywczej. Osadzonym zapewniono trzy posiłki dziennie, w tym jeden posiłek ciepły oraz możliwość korzystania z diety lekkostrawnej („L”) jak i cukrzycowej („Lc”). Wśród użytych produktów nie było produktów zabronionych przy tego rodzaju dietach³. Stwierdzono jednak, że w Areszcie Śledczym we Wrocławiu oraz w Warszawie-Grochowie część posiłków wydawana była niezgodnie z wagą określoną w jadłospisach. Ustalono, że przyczyną powyższego był niestaranny sposób porcjowania posiłków, których wagę oceniano wzrokowo. W trakcie kontroli w Areszcie Śledczym w Warszawie – Grochowie stwierdzono, iż osadzone kobiety zatrudnione w warunkach szczególnie uciążliwych, w dniach wykonywania pracy nie otrzymywały dodatkowej normy wyżywienia („Pf”), co było niezgodne z § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 września 2003 r. w sprawie określenia wartości dziennej normy wyżywienia oraz rodzaju diet wydawanych osobom osadzonym w zakładach karnych i aresztach śledczych⁴. Dyrektor Aresztu wyjaśnił, iż nie przyznawano dodatkowej normy wyżywienia w związku z niepełnym wymiarem czasu pracy osadzonych w warunkach szkodliwych przez cały okres zatrudnienia. W wystąpieniu pokontrolnym do Dyrektora tego Aresztu, NIK zwróciła uwagę, że określone w ww. przepisie uprawnienie do dodatkowej normy wyżywienia nie jest uzależnione od wymiaru czasu pracy w warunkach szkodliwych.

2. Ustalono, że w kontrolowanych jednostkach osadzonych przydzielano do cel zgodnie z zasadami określonymi w art. 82 Kkw⁵. Uwzględniano przy tym m.in. ich wiek, uprzednią karalność oraz stopień demoralizacji i zagrożenia społecznego. Stan sanitarny jednostek objętych kontrolą, tj. utrzymywanie czystości przez osadzonych, stan i czystość odzieży oraz bielizny były przedmiotem regularnych kontroli przeprowadzanych przez pracowników i funkcjonariuszy tych jednostek. Stwierdzono również, iż dyrektorzy jednostek penitencjarnych, zgodnie z obowiązującymi przepisami⁶, raz w miesiącu wizytowali cele mieszkalne i pomieszczenia, w których przebywali osadzeni.

3. Kontrola wykazała, że w każdej skontrolowanej jednostce penitencjarnej osadzonym zapewniono możliwość dokonywania zakupów artykułów żywnościowych i przemysłowych. Ceny tych artykułów nie odbiegały od cen oferowanych w okolicznych sklepach. Dochody

³ Załącznik Nr 1 (tabela Nr 1 i Nr 2) do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 września 2003 r. w sprawie określenia wartości dziennej normy wyżywienia oraz rodzaju diet wydawanych osobom osadzonym w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U. Nr 167, poz. 1633 ze zm.).

⁴ Dz. U. Nr 167, poz. 1633 ze zm.

⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 ze zm.).

⁶ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania (Dz. U. Nr 152, poz. 1494) oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. Nr 152, poz. 1493).

uzyskane przez jednostki penitencjarne z tytułu wynajmu pomieszczeń na prowadzenie kantyn, były terminowo odprowadzane na rachunek dochodów centralnego rachunku bieżącego budżetu państwa.

4. W ocenie NIK, w jednostkach penitencjarnych zapewniono osadzonym odpowiednią opiekę medyczną. Przyjmowani oni byli do lekarza z reguły w dniu zgłoszenia się na wizytę. Uwagi NIK dotyczyły pojedynczych przypadków nieprzeprowadzania lub nieterminowego przeprowadzania badań stomatologicznych (w Areszcie Śledczym we Wrocławiu oraz w Warszawie-Grochowie) i radiologicznych (w Zakładzie Karnym Nr 2 w Grudziądzu).

5. NIK pozytywnie oceniła organizację i sposób zapewnienia osadzonym warunków spędzania czasu wolnego. Wszyscy osadzeni, zgodnie z obowiązującymi przepisami, mieli możliwość korzystania z codziennego, jednogodzinnego spaceru oraz mogli uczestniczyć w zajęciach kulturalno-oświatowych i sportowych.

6. Kontrola NIK wykazała, że we wszystkich kontrolowanych jednostkach penitencjarnych ustalono zasady zatrudniania osadzonych. Do pracy w pierwszej kolejności kierowano osadzonych posiadających zobowiązania alimentacyjne oraz zobowiązanych na mocy wyroku sądowego do naprawienia szkody. Uwzględniano także ciężkie warunki rodzinne osadzonych. Wypracowane przez osadzonych środki prawidłowo gromadzono na rachunkach sum depozytowych jednostek penitencjarnych, dokonując wymaganych potrąceń z wynagrodzeń.

7. W wyniku kontroli wybranych wydatków z Funduszu Pomocy Postpenitencjarnej stwierdzono, że ponoszone one były na cele określone w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 kwietnia 2005 r. w sprawie Funduszu Pomocy Postpenitencjarnej⁷. Wnioski osadzonych o udzielenie pomocy z ww. Funduszu rozpatrywane były prawidłowo a pomocy udzielano zgodnie z zasadami określonymi w ww. rozporządzeniu.

8. W wyniku kontroli ustalono, że w Areszcie Śledczym we Wrocławiu oraz w Zakładzie Karnym Nr 2 w Grudziądzu, faktyczna liczba osadzonych była wyższa niż ewidencyjna pojemność tych zakładów, co nie pozwalało na zapewnienie osadzonym wymaganej minimalnej powierzchni mieszkalnej 3 m² na osobę. W takich przypadkach dyrektorzy kontrolowanych jednostek, stosownie do art. 248 § 1 Kkw, każdorazowo zawiadamiali sędziego penitencjarnego.

NIK zwraca uwagę, że zgodnie z Instrukcją Nr 6/2008 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej⁸, do pojemności ewidencyjnej wliczane są także miejsca w pomieszczeniach, które nie mogą być wykorzystywane na stałe jako pomieszczenia mieszkalne dla osadzonych (np. cele izolacyjne i izby chorych). Powoduje to, że statystyczne dane o przeludnieniu w jednostkach

⁷ Dz. U. Nr 69, poz. 618.

⁸ Instrukcja z dnia 12 grudnia 2008 r. w sprawie ustalania pojemności jednostek penitencjarnych.

penitencjarnych wykazywane m.in. w okresowych sprawozdaniach sporządzanych przez Centralny Zarząd Służby Więziennej⁹ nie odzwierciedlają faktycznego ich zagęszczenia.

NIK zwraca także uwagę, że od 6 grudnia 2009 r. przepis art. 248 § 1 Kkw, na skutek orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego o jego niezgodności z Konstytucją, utracił moc obowiązującą¹⁰. Wprowadzone od tej samej daty zmiany w art. 110 Kkw¹¹, ograniczają możliwość umieszczania osadzonych w celach, w których powierzchnia mieszkalna przypadająca na skazanego wynosi mniej niż 3 m² (lecz nie mniej niż 2 m²) do ściśle określonych, nadzwyczajnych przypadków. Zdaniem NIK, niedopełnienie tych warunków będzie mogło być rozpatrywane pod kątem niehumanitarnego traktowania i naruszenia dóbr osobistych skazanych, co może stanowić podstawę do skutecznych roszczeń sądowych o zadośćuczynienie.

Przedstawiając powyższe, Najwyższa Izba Kontroli wnioskuje o zapewnienie prezentowania w dokumentach sprawozdawczych Służby Więziennej rzetelnych danych o zaludnieniu w jednostkach penitencjarnych, uwzględniających wyłącznie powierzchnię cel mieszkalnych przeznaczonych do stałego przebywania osadzonych.

Najwyższa Izba Kontroli – Departament Administracji Publicznej, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Pana Dyrektora, w terminie 14 dni od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosku lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 i 2 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Panu Dyrektorowi, prawo zgłoszenia na piśmie do Dyrektora Departamentu Administracji Publicznej Najwyższej Izby Kontroli umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen i wniosków zawartych w wystąpieniu pokontrolnym. W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.

⁹ Np. Informacja o wykonywaniu kary pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania za czerwiec 2009 r.

¹⁰ Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 maja 2008 r. - Sygnatura akt SK 25/07 (wyrok został ogłoszony w Dz. U. Nr 96, poz. 620).

¹¹ Art. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 9 października 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 190, poz. 1475).